

De wolf is terug!

Tekst: Vera de Visser, KAD

De titel van de vorige uitgave van dit boek uit 2015 was *De wolf terug*. Deze kleine, maar belangrijke aanpassing geeft goed weer wat er in de tussenliggende jaren gebeurd is: de wolf is terug en heeft zich sinds dit jaar zelfs gevestigd in ons land. De eerste vijf welpen lopen inmiddels rond op de Veluwe.

Dit boek vertelt u over de biologie van de wolf, maar schetst vooral ook de geschiedenis van de wolf in Europa en het spanningsveld tussen mens en natuur. Van oudsher werden wolven in Europa fel bejaagd, en dus ook in Nederland. In de zeventiende eeuw leverde een dode wolf een premie van honderd florijn op; een flink loon voor een jager in die tijd. Dit leidde ertoe dat de wolvenstand in Nederland en omliggende landen in de jaren 20 van de vorige eeuw was gereduceerd tot nul.

Toch zijn wolven altijd tot de verbeelding blijven spreken via sprookjes, fabels en mythen, maar vaker nog roepen ze angst op voor de eigen veiligheid en die van kinderen en (landbouw)huisdieren. Anderen vinden het idee van 'wilde' natuur in ons land prachtig, maar vaak wel op voorwaarde dat diezelfde natuur uit de eigen achtertuinen wegblijft. Opportunisten als ze zijn, houden wolven zich echter niet aan die regel. Ze voelen zich prima thuis in zo ongeveer elk type habitat, inclusief cultuurlandschappen. Dit boek stelt de lezer daarom de terechte vraag: "Hoeveel ongemak zijn wij bereid om te accepteren in ons samenleven met andere levensvormen?"

Het laatste nieuws over de wolven in ons land lijkt hierop al direct een triest antwoord te geven: de aloude strijd tussen wolven en mensen lijkt zonder aarzelen weer te zijn opgepakt. De Zoogdiervereniging bericht dat er van meerdere wolven in Nederland inmiddels al lange tijd geen spoor meer is waargenomen. Enkele van de dieren zouden zijn doorgelopen naar onze zuiderburen, waar ze waarschijnlijk gestroopt zijn. Het zal echter slechts een kwestie van tijd zijn voordat hun territoria weer opnieuw worden ingenomen. De wolf is terug van weggeweest, of we het nu leuk vinden of niet.

De wolf is terug!

Eng of enerverend?

Auteurs: Dick Klees, Erwin van Maanen, Leo Linnarts, Martin Drenthen & Michiel van der Weide
ISBN: 9789021573717
Kosmos Uitgevers, 2019

Basisgids Wilde bijen

Tekst: Cindy Schoelitsz, KAD

Bij het woord 'bij' denken veel mensen aan onze gecultiveerde honingbij, de melkkoe onder de insecten die ons onder andere honing, bijenwas en propolis levert. Dat er naast de honingbij ook nog tal van andere in het wild levende bijensoorten in onze tuinen en de natuur voorkomen is veel mensen niet bekend. Deze gids geeft een mooi overzicht van een groot deel van de inheemse wilde bijensoorten die we in ons land kunnen tegenkomen.

Ook als plaagdierbeheerser kun je wilde bijen tegenkomen. Mensen zien stekende insecten rondvliegen in de tuin en dan kan de paniek soms al snel toeslaan. Echter, paniek is vaak onnodig en wat informatie over de bijen kan al voldoende zijn om gerust te stellen en misschien zelfs fascinatie op te wekken voor deze nuttige insecten.

Deze basisgids laat ons kennismaken met de wilde bijen in Nederland. Het boek begint met een inleiding over de anatomie, biologie en leefwijze van de orde van de vliesvleugeligen, met de focus op hommels en bijen. Hierna volgt er een fotoherkenningsgids, gericht op het snel op naam brengen van wilde bijen die op het oog goed herkenbaar zijn. Per genus krijgen we een stuk algemene informatie waarna de verschillende soorten binnen dat genus uitgebreid aan bod komen. Aan de hand van prachtige foto's met duidelijke details voor herkenning en uitgebreide achtergrondinformatie over

onder andere uiterlijke kenmerken, ecologie en voorkomen, worden de verschillende bijensoorten beschreven. Dit boek is een zeer geschikt basiswerk als je meer te weten wil komen over wilde bijen en ze in het veld wil kunnen herkennen.

Basisgids Wilde bijen

Auteur: Pieter van Breugel
ISBN: 9789050116848
KNNV Uitgeverij, 2019

Nooit alleen thuis

Tekst: Albert Weijman, KAD

Alleen mensen bewonen huizen. Met of zonder huisdieren. Voor dat doel worden huizen gebouwd. De onveilige natuur buiten. Wij veilig binnen. Dat is het idee. Maar niets is natuurlijk minder waar. Onbewoonde huizen worden in korte tijd door de natuur in bezit genomen. Hout beschimmelt en verrot. In de goten gaan zaden kiemen. Muren raken begroeid met mossen. Kortom ons aller huis komt tot leven! Maar dat deed het natuurlijk altijd al, tijdens onze bewoning.

Rob Dunn is hoogleraar Toegepaste ecologie aan de North Carolina State University. Het boek richt zich met name op de microwildernis waarvan het wemelt in onze woningen. De microbiodiversiteit binnenshuis is enorm met meer dan 200.000 soorten. Van motten in de klerenkast tot bacteriën op het aanrecht. Ongedierte en ziekteverwekkers? De meeste van al die soorten dienen onze belangen! Voorbeelden zijn de bacteriën die het menselijk lichaam als thuishaven verkiezen en die ons beschermen. Slechts een klein aantal maakt ons ziek. *Staphylococcus aureus* is een berucht voorbeeld.

Het boek van Dunn leest als een speer. Zo vertelt hij ons dat het buitenoppervlak van Manhattan maar 59 vierkante kilometers bedraagt. Het woonoppervlak binnenshuis wordt geschat op 172! Ruimte genoeg dus voor de overdekte natuur

om ons heen. Het boek besluit met Antonie van Leeuwenhoek. "Van Leeuwenhoek leefde in een tijd waarin de biodiversiteit om hem heen pas net aan een nadere bestudering werd onderworpen. Datzelfde geldt voor ons", concludeert Dunn. Wie ook het kleine eert leest zijn boek. Concludeert uw boekbespreker.

Nooit alleen thuis
Het verrassend veelzijdige dierenleven achter onze voordeur

Auteur: Rob Dunn
ISBN: 9789463820332
Uitgeverij Balans, 2019

The Great Hanoi Rat Hunt

Tekst: Albert Weijman, KAD

De plaats van handeling is Hanoi in Vietnam en het jaar is 1902. Vietnam was destijds een Franse kolonie en de kolonisator had het plan opgevat om een miniatuur van Parijs in Hanoi te realiseren. Daar zouden de Franse bestuurders en hun gezinnen zich thuis kunnen gaan voelen. Te midden van alle zegeningen van de moderne tijd, zoals riolering. Zo bedacht. Zo gepland. Zo gedaan.

Geschiedenis heeft de neiging om zich te herhalen want het zou ook betrekking kunnen hebben op de Franse hoofdstad Parijs met als jaar 2019. Daar krijgen Parijzenaren sinds kort een boete wanneer ze niet zelf, hoogstpersoonlijk, hun ratten willen bestrijden. Langs dezelfde lijnen denkend werd Batavia het handelscentrum van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en later de hoofdstad van Nederlands-Indië. Anno 2019 is Jakarta nog steeds de hoofdstad van Indonesië. Die hoofdstad zakt langzaam weg en wordt de komende jaren verplaatst. Er heerst een rattenplaag. Ook dicht bij huis zijn 'onze' ratten aan de winnende hand. In Rotterdam, Eindhoven, Arnhem en waar niet?

Het boek is schitterend uitgevoerd als een duoboek. Boek één is een uniek stripboek voor degenen die graag cartoons lezen. Boek twee is een 'gewoon' boek dat de historische context beschrijft aan de hand van een tijdlijn tot in onze huidige tijd. Het zal historici aanspreken, maar ook politici, biologen en bestrijdingstechnici. De schrijver, Michael Vann is historicus en hoogleraar aan de Sacramento State University. Liz Clarke werkt als illustrator in Kaapstad.

Het boek is een aanrader voor iedere politicus, stadsbestuurder en bestrijdingstechnicus die bij de tijd wil blijven. Zolang mensen ratten beschouwen als 'ongedierte' zullen ze nooit wijzer worden dan ratten. Ratten die superdieren zijn, die als respectabele mede-dieren aandacht en onderzoek verdienen. Ratten die overlevingsexperts en pioniers zijn. Waar mensen gaan, gaan ratten met hen mee. Elke nieuwe kans die we hen bieden. Elke nieuwe methode om hen te bestrijden is gedaan om te falen zolang mensen niet slimmer worden dan zij. Daarom, verbaas u. Verwonder u. Krab u achter de oren. Lees dit boek!

The Great Hanoi Rat Hunt
Empire, Disease, and modernity in French Colonial Vietnam
Auteur: Michael G. Vann
Illustrator: Liz Clarke
ISBN: 9780190602697
Oxford University Press, 2019

